

τὸ ἴδιο κι' ὁ σκύλος καὶ τὸ ἄλογο καὶ κάθε τετράποδο πού ξέρεις. Ὅμως μερικά ζῶα, σὰ σερπεντά, βαθράκια, ψάρια, σαλιάνγκοι, έντομα, καὶ τὰ τέτια, δὲ φαίνονται ζεστά ὅταν τ' ἀγγίξεις ἀληθινὰ ὅμως εἶναι πάντα λίγο ζεστά, καὶ μάλιστα κάποτε ζεσταίνονται πάρα πολύ. Ἀ βάλεις θερμομετρο μέσα σὲ γυφίλι τὸν καιρὸ πού οἱ μέλισσες δουλεύουν, θά σοῦ δείξει πὼς εἶναι ζεστὴς, παρὰ πολὺ μάλιστα. Ὅλα τὰ ζῶα εἶναι ζεστά—ἀλλὰ πολὺ, ἀλλὰ λίγο—ὅσο εἶναι ζωντανά, καὶ μερικά τους, σὰν τὰ πουλιά καὶ τὰ τετράποδα, εἶναι πολὺ ζεστά. Εἴπαμε ὅμως ὅσο εἶναι ζωντανά· γιατί σὰν φορήσουνε, γλήγορα κρυώνουν. Πὲς πὼς βρήκες κανένα πουλί στὰ χορτάρια ἀπάνου ἀκίνητο, καὶ πὼς δὲ σαλεύει μήτε σὰν τὸ ἀγγίξεις· τότες γιὰ νὰ βεβαιωθείς ἂν εἶναι ψόφιο, τὸ ψάχνεις. Ἄν εἶναι δλότλα κρύο, λὲς ἔχει ὥρα πού ψόφησε· ἂν εἶναι ἀκόμα ζεστό, λὲς μόλις ψόφησε, ἴσως μάλιστα ἔχει ἀκόμα ζωὴ καὶ μπορεῖ νὰ ξαναζωντανίσει.

4. Εἶσαι ζεστός καὶ σαλέβεις ἀπτόθελα. Σαλέβεις γιατί εἶσαι ζεστός· εἶσαι ζεστός γιὰ νὰ σαλέβεις. Πὼς γίνεται τοῦτο; Συλλογίσου μιὰ στιγμή κάτι πού δὲν εἶναι ζῶο, μὰ πού εἶναι ζεστό καὶ σαλέβει, πού μοναχὰ σαλέβει σὰν εἶναι ζεστό, καὶ πού εἶναι ζεστό γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ σαλέβει, δηλαδή ἀτμομηχανή. Τί τὴν κάνει τὴ μηχανὴ καὶ σαλέβει; Τὴν κάνουν ἀναμένα κάρβουνα, πού ἡ ζέστα τους ἀλλάζει τὸ νερὸ σ' ἀχνὸ καὶ πού δουλεύει τὸ πιστόνι, ἐνῶ ζεσταίνεται ἀντάμα κι' ἐλόκληρη ἡ μηχανή. Γιὰ νὰ βγάλει ἡ μηχανὴ τόση δουλιὰ, γιὰ νὰ τρέξει τόσα μίλια, ξέρουμε πὼς τόσα κάρβουνα πρέπει νὰ κάψει· γιὰ νὰ δουλέψει ὁλοένα, πὼς πρέπει κι' ὁλοένα νὰν τὴ γιουμίζεις κάρβουνα, καὶ πὼς ὅσο δουλεύει εἶναι ζεστή· ὅμως πὼς σὰν κάψεις ὅλα τὰ κάρβουνα τῆς ἀποθήκης της, σταματᾷ καὶ κρυώνει σὰν ψόφιο ζῶο.

Καλὰ λοιπὸν, καὶ τὸ κορμί μας ἀπαράλλαχτα σὰν τὴν ἀτμομηχανὴ περπατᾷ κι' εἶναι ζεστό, γιατί ἔχει φωτιά μέσα του πού ἀδιάκοπα καίει. Ἡ φωτιά μας, σὰν τὸ φούρνο τῆς μηχανῆς, χρειάζεται καὶ ὅσο κι' ἀφτὴ ἄλλο ὕλικό, μὲ τὴ διαφορὰ πού τὸ ὕλικό τῆς δικῆς μας φωτιάς δὲν εἶναι κάρβουνα, παρὰ θροφή. Σὲ τρία πράγματα τὸ κορμί μας εἶναι ἀλλιώτικο ἀπὸ μηχανή. Πρῶτα ἡ φωτιά ἡ δική μας δὲ δουλεύει γιὰ ν' ἀλλάξει τὸ νερὸ σ' ἀχνὸ, παρὰ μ' ἄλλο σκοπὸ, καθὼς θά δοῦμε παρακάτω. Δεύτερο, ἡ φωτιά μας δὲν καίει κάρβουνα στεγνά, παρὰ νοτερὴ θροφή, καὶ τὸ κάψιμό της, ἂν καὶ ὀξιδωμός, γίνεται μέσα σὲ νερὸ δίχως ὀλόγες. Καὶ τρίτο, ἡ θροφή πού τρώμε δὲν καίγεται μέσα σὲ χωριστὸ μέρος τοῦ κορμιοῦ, σὰ σὲ φούρνο νὰ ποῦμε ἐπίτηδες γιὰ ἀφτὴ τὴ δουλειὰ, ὅπως τῆς μηχανῆς· ἡ θροφή γίνεται μέρος τοῦ κορμιοῦ μας, καὶ καίγεται ὅλο μας τὸ κορμί κοματάκι κοματάκι.

Βλέπεις λοιπὸν πὼς ἡ θροφή πού καίγεται—ἡ ὀξιδώνεται, καθὼς λένε—μέσα στὸ κορμί ἡ ὥς μέρος τοῦ κορμιοῦ, ἀφτὴ μὲς κάνει καὶ σαλέβουμε κι' ἀφτὴ μὲς ζεσταίνει. Δοκίμασε νὰ μὴ φᾶς κάμποσον καιρὸ, καὶ θ' ἀρχίσεις νάχεις ἀντριχίλες, νὰ κρυώνεις, νὰ λιγοθυμᾷς, νὰ μὴν ἔχεις δύναμη νὰ σαλέψεις. Ὅμως ἂν τρῶς ἀκετά καὶ τεριαστή θροφή, τότες βγάζεις καὶ καλὴ δουλιὰ ἀπὸ τὴ μηχανή σου, δηλαδή ἀπὸ τὸ κορμί σου· κι' ἂν τὸ κορμί σου τὸ δουλέψεις σωστά, τότες εἶσαι ζεστός καὶ τὴν πιὸ χειμωνιάτικη μέρα χωρὶς ἄλλη τεχνητὴ φωτιά.

5. Ἄν εἶναι ἔτσι, τότες πρέπει νὰ ὀξιδώσεις τὴ θροφή σου, καὶ γιὰ νὰν τὴν ὀξιδώσεις χρειάζεσαι ὀξυγόνο. Νά, κι' ἡ φωτιά τῆς μηχανῆς ὀξύνει, ἂν ἔχει κάρβουνα δίχως ὅμως ἄερα. Τὸ ἴδιο κι' ἡ φωτιά ἡ δική σου. Ἄν κλειστείς σὲ κάμαρα φραγμένη, δηλαδή ὅπου νὰ μὴ μπαίνει ἀέρας, τότες τ' ὀξυγόνο της θά λιγοστῆθε· ὁλοένα ἀπὸ τὴ στιγμή πού μπεις μέσα, γιατί θὰν τὸ καταλᾷς ὁ ἴδιος· τὸ ὀξιδωμὰ τοῦ κορμιοῦ σου γλήγορα θά χαλαρώσει, καὶ σὲ λίγο θά πεθάνεις μὲ τὸ νὰ σοῦ λείπει ὀξυγόνο. Ὅλη σου τὴ ζωὴ χρειάζεται καινούργιο ὀξυγόνο, κι' ὅλο πρέπει ν' ἀνασαινεῖς καθαρόνε ἀέρα γιὰ νὰ γίνεται μέσα στὸ κορμί σου ὀξιδωμός πού σὲ δυναμώνει καὶ σὲ ζεσταίνει.

Ἔτσι λοιπὸν, νὰ τὴν ὅλη ἡ ἱστορία μὲ λίγα λόγια. Εἶσαι ζεστός κι' ἔχεις κινητικὴ δύναμη, γιατί τὸ ὀξυγόνο πού ἀνασαινεῖς ὀξιδώνει τὴ θροφή πού τρῶς. Ἀφτὸ εἶναι ὅλο τὸ μυστικόν.

6. Ὅμως σὰν καίγεται κερί, ἀλλάζει σὲ καρ-

βουνικό ξυνό· σὰν καίγεται ξύλο ἢ κάρβουνο, ἔχουμε ἀκόμα καὶ στάχτη. Τὸ ἴδιο ἂν πρὶ φᾶς τὴ θροφή σου, τὴ στεγνώσεις κι' ἔπειτα τὴν ὀξιδώσεις ἢ κάψεις, θά καταντῇ στάχτη, καρβουνικό ξυνό, νερό, κι' ἀκόμα μερικές ἄλλες οὐσίες πού θά ποῦμε κατόπι. Μὰ τὸ ἴδιο καταντᾷ μέσα στὸ κορμί σου ἀφτὸ ὀξιδωθεῖ. Καταντᾷ καρβουνικό ξυνό, νερό, κι' ἓνα εἶδος στάχτη—ὄχι· στάχτη καθαφτὸ, μὰ κάπια ὕλη πού πολὺ τῆς μιάζει.

Μὰ ἡ στάχτη κ.τ.λ. ἀπὸ τὸ ξύλο δὲν εἶναι πιὰ χρήσιμη γιὰ φωτιά. Τὸ ἴδιο μήτε ἡ ὕλη πού μένει μέσα στὸ κορμί ὕστερα ἀπὸ τὸν ὀξιδωμὸ δὲν τοῦ εἶναι χρήσιμη τοῦ κορμιοῦ· δὲ μπορεῖ νὰ ξανακαίει καὶ νὰν τὸ ζεσταίνει. Τὸ κορμί λοιπὸν τὴν πετάει, ὅπως πετᾷ κι' ἐσὺ ἀπὸ τὸ καμίνι σου τὰ καμένα ἀπομεινάρια τῆς φωτιάς.

Καὶ τὸ καρβουνικό ξυνό καὶ τὸ νερὸ ἀδιάκοπα τὰ βγάζει τὸ κορμί ἀπὸ τὰ πλεονία (καὶ τὸ νερὸ τὸ βλέπεις ἢ φυσήσεις ἢ ἀνασαινεῖς ἀπάνου σὲ καθαρέφτη). Νερὸ βγάζει κι' ἀπὸ τὸ πετσί κι' ἀπὸ τὰ νεφρά. Τὴ στάχτη τὴ βγάζει ἀπὸ τὰ νεφρά κι' ἀπὸ τ' ἄντερα.

Καὶ τώρα ἀπὸ τὴν πρωτομάθητή μας ἐπιστήμη τοῦ Ἀθροπίνου Μηχανισμοῦ ἔχουμε νὰ μάθουμε πὼς γίνεται ὅλη ἀφτὴ ἡ δουλιὰ. Πὼς ἡ θροφή γίνεται μέρος τοῦ κορμιοῦ· πὼς ὀξιδώνεται· πὼς ὁ ὀξιδωμός σου δίνει ζέστα καὶ κινητικὴ δύναμη· πὼς τὸ κατ' ὀρθῶνεις νὰ σαλέβεις μὲ κάθε τρόπο, ὅταν ὅπως κι' ὅσο θέλεις· πὼς βγάζεις τ' ἄχρηστα ἀπομεινάρια τῆς θροφῆς.

Καὶ γιὰ νὰ μάθουμε ὅλα ἀφτὰ, πρέπει πρῶτα νὰ ξηγήσουμε τὴν κατασκευὴ τοῦ κορμιοῦ· τί μέρη ἔχει καὶ πὼς εἶναι βολεμένα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΑΥΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

Μιὰ ἀπὸ τίς μαῦρες μέρες τῆς Μόσκας (9—19 τοῦ Δεκέβρη 1905) πού ἐργαζόμουν μαζί μὲνα φίλο μου γιὰ τρὸς σὲνα ἀπὸ τὰ πρόχειρα νοσοκομεία τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ κάτω ἀπὸ τίς σφαίρες καὶ τίς μπόμπες τῶν κανονίων σηκώναμε τοὺς σκοτωμένους καὶ τοὺς λαβωμένους, εἴτανε σὲ κάποιο δρόμο κρεμασμένο σ' ἓνα παράθυρο τὸ κορμί ἑνὸς κοριτσιοῦ 8—10 χρονῶν. Καθὼς φαίνεται, εἶχε μείνει μονάχο στὸ σπίτι κι' ἔνοιξε τὸ παράθυρο νὰ ἰδεῖ τί γίνεται ὄξω στὸ δρόμο. Ἐνα στρατιωτικὸ ἀπόσπασμα πού περνοῦσε ἀπὸ καίθε τὸ πῆρε—μέρα μεσημέρι—γιὰ ἐπαναστάτρια (!!) καὶ τὸ σκότωσε... Σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ τέτιες εἰκόνιτσες θέλω νὰ δείξω στοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» τὴ φρίκη, τὰ θηριώδη πράγματα πού εἶδαν τὰ μάτια μας σὲ κείνες τίς μαῦρες μέρες, πού ἐγὼ ποτὲ, ποτὲ στὴ ζωὴ μου δὲ θὰν τίς ξεχάσω.

Μ. Α.

ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ

— Μὴν κλαῖς, Γιαννάκη μου, μὴν κλαῖς. Τώρα θάρθει ἡ Ἄννα καὶ θά σοῦ φέρεῖ τὸ γαλατάκι σου, καὶ θά βράσουμε τὴ σουπίτσα σου... Θέλεις γαλατάκι ζεστό, ζεστό καὶ μὲ ζάχαρη, μὲ πολλὴ ζάχαρη μέσα;... Μὴν κλαῖς, Γιαννάκη, μὴν κλαῖς...

— Θέλω τσοκολάτα.

— Μὴν κλαῖς· τώρα θά σοῦ φέρεῖ ἡ Ἄννα καὶ τσοκολάτα...

Εἶναι πιὰ μιὰ ἀλάκαιρη ὥρα πού κλαίει ὁ Γιαννάκης κι' ὅλο ζητάει τὴν τσοκολάτα κι' ἡ ἀδερφίτσα του ὅλο γυρεύει νὰ τὸν ἡσυχάσει καὶ τοῦ τάζει γάλα καὶ ζάχαρη καὶ τσοκολάτα.

Σπίτι δὲν εἶναι κανένας. Ὁ Νίκος ὁ ἀδερφός τους καὶ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογένειας, μαθητὴς τοῦ γυμνασίου, βγήκε ἀπὸ τὸ πρῶτο. Ἐφαγε καὶ δὲ γύρισε. Ἡ μαμάκα εἶχε ἀνησυχήσει καὶ βγήκε καὶ κείνη νὰ τὸν γυρίσει...

Ἡ δούλα πῆγε νὰ βρεῖ ψωμί καὶ γάλα καὶ χάθηκε κι' αὐτή.

Ὁ Γιαννάκης εἶταν καθισμένος στὸν καναπέ, κρατοῦσε μιὰ φημερίδα στὰ χερᾶκια του, τὴν κουρέλιαζε σιγά-σιγά κι' ὅλο ζητοῦσε τσοκολάτα...

Περνοῦσαν οἱ ὥρες καὶ κανεὶς δὲ φαινότανε. Πρῶτα-πρῶτα ἡ Μαρίκα δὲν ἔδωκε καμιά σημασία στὴ μακρινὴ ἀπουσία τῆς Ἄννας, γιατί ἤξερε πὼς ἂν τὴν ἔστειλαν πουθενά, πάντα ἔκανεν ἀλλάκαιρες ὥρες νὰ γυρίσει.

Μὰ ὅταν τὰ κλάματα τοῦ Γιαννάκη κατάντησαν ἀνυπόφερτα, κι' ἡ φημερίδα πιὰ κουρελιάστηκε ὅλως διόλου, ἡ Μαρίκα ζύγωσε στὸ παράθυρο, κοίταξε στὸ δρόμο κι' εἶπε:

— Μὰ πού χαθήκανε ὅλοι τους;

Ὅταν ἔκουσε αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Γιαννάκης βάλθηκε νὰ κλαίει ἀκόμα δυνατώτερα.

Ἡ Μαρίκα ἄνοιξε τὸ παράθυρο καὶ κοίταξε στὸ δρόμο. Εἶταν ἄδειος· δὲ φαινότανε ψυχὴ. Καὶ τί ἡσυχία! Μόνο κάπου-κάπου μερικοὶ ἀντίλαλοι ξεροί, γλήγοροι, ἀκολουθώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο σὰ σφυριὲς ἀπάνου σὲ καρφί. Ἐπειτα καινούρια σιωπή. Ἐπειτα μακριά, μακριά—μποῦμ, μποῦμ, μποῦμ... Πού ξεσκονίζουν αὐτὰ τὰ ταπέτα; Θά εἶναι πολὺ μακριά, καὶ θά εἶναι πολὺ μεγάλα ταπέτα, ἀφτοῦ ἀκούγονται ἴσαμ' ἰδῶ, πού τὰ χτυποῦν... Καὶ πάλι ἓνα τὰ-τὰ-τὰ-τὰ, σὰ νάναί κανένα αὐτοκίνητο πού περνάει! Τί νάναί ἀραγες αὐτοὶ οἱ κρότοι;

*

— Εἶδες, βρε Πέτρο, εἶδες;

— Δὲ βαριέσαι· δὲν εἶναι κανένας μέσα. Τί νὰ ξεδεύουμε τὰ βόλια καὶ τὸ μπαρούτι μας; Ἄν εἶταν κανένας μέσα θά τὸν ἔβλεπα. Μισὴ ὥρα στέκουμαι καὶ φυλάω δῶ, μὰ κανεὶς δὲ φάνηκε.

— Πάντα ἔσουνα βλάκας καὶ ζευζέκης. Ἀνίσως καὶ ὄξω κκαὶ ἀπὸ κείνο τὸ παράθυρο θά δῶ τὰ μούτρα σου. Φύλαγε καλὰ, μ' ἀνοιχτὰ τὰ δυὸ τὰ μάτια σου.

— Μὰ τί νὰ φυλάω, ἀφτοῦ δὲν εἶναι κανένας μέσα;

— Νά· δὲ σοῦ τόπα; εἶδες;

— Τί νὰ δῶ; ἓνα παιδάκι ἄνοιξε τὸ παράθυρο καὶ τὸκλεισε πάλι. Τί νὰ κοιτάξω;

— Ἀσε τίς κουβέντες καὶ κάμε τί σοῦ προ-στάζω.

— Ἀκούω, κύριε ὑπολοχαγέ.

— Βρε Ἀλέκο, Γιάννη, σταθῆτε δῶ καὶ φυλάξτε κείνο τὸ παράθυρο. Ἄ φανεῖ κανένα μούτρο ἢ κεφάλι... τραβήξτε.

Οἱ τρεῖς στρατιῶτες στάθηκαν πίσω ἀπ' τὸν τοῖχο καὶ μὲ τὰ τουφέκια τους ἔτοιμα· κάρφωσαν τὰ μάτια τους πάνου στὸ παράθυρο, στὸ δεύτερο πάτωμα τοῦ ἄσπρου σπιτιοῦ, πού εἴτανε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ δρόμου.

Τὸ παράθυρο ἄνοιξε, πάλι ξανακλείστηκε χωρὶς νὰ φανεῖ τίποτα. Πέρασαν κάμποσες στιγμὲς, ἄνοιξε πάλι καὶ πάλι κλείστηκε...

— Μωρὲ ἀλήθεια, κάτι τρέχει καὶ μέσα. Μὴν πετάξουν ἀπὸ κεῖ καμιά μπόμπα οἱ ἄθλιοι φοιτητάδες; σιγόλεγαν οἱ στρατιῶτες... Τὰ τουφέκια σας παιδιά.

Τὸ παράθυρο ἄνοιξε πάλι. Φάνηκεν ἓνα χερᾶκι καὶ κάτι χαρτάκια, κοματάκια φημερίδας, πεταχτήκανε στὸ δρόμο. Οἱ στρατιῶτες τραβήχτηκαν πρῶτα, ἔπειτα σήκωσαν κι' οἱ τρεῖς τὰ τουφέκια στὸν ὦμο καὶ σημάδεψαν.

— Προσέξτε, παιδιά!

Στὸ παράθυρο φάνηκεν ἓνα κεφαλάκι, ἓνα χνοῦδι

ξαθώνε μαλλιών κρεμάστηκεν ὅξω ἀπὸ τὸ τζάμι καὶ ξανακρύφτηκε πάλι... Ἐπειτα ξαναφάνηκε τὸ ξαθὸ κεφαλάκι.

— Φωτιά!

Ἀκούστηκαν τρεῖς τουφεκιές, ἔταχτες, ἡ μιὰ πάνω ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὸ κεφαλάκι δὲν τραβήχτηκε πιά.

Μόνο τὰ κομάτια τοῦ σπασμένου τζαμιοῦ βρόντηξαν πέφτοντας στὸν ἄδριο καὶ βουβὸ δρόμο· καὶ μακριὰ μέσ' σὲ κανονικὲς διακοπὲς ἀκούγονταν τὸ μπούμ... μπούμ... μπούμ τῶν κανονιῶν καὶ τὸ μεθόδικό τὰ...τὰ...τὰ... τῶν μυντραγιέζων.

★

Ὁ Γιαννάκης δὲν ἔκλειπε πιά· ξέχασε τὴν τσοκολάτα, γιατί ἔκανε κρὺο στὴν κάμαρα. Φοβότανε. Φώναζε καμιά δεκαριά φορές τὴ Μαρίκα, μὰ αὐτὴ δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε—ὅλο κοίταζε ἀπ' τὸ παρὰθυρὸ τὸν οὐρανό. Φαίνεται πὼς κάτι τρέχει κεῖ πάνω, γιατί τρεῖς φορές βρόντηξε ἔτσι σιμά, ἔτσι δυνατά.

ΣΤΑ ΕΗΜΕΡΩΜΑΤΑ★

Στὴ μνήμη τῆς ★★

Τρεῖς ὥρες εἶχαν περάσει· πού στεκόμαστε στὴ γωνιά τοῦ δρόμου καὶ περιμένουμε μήπως τύχει κἀνας σκοτωμένος ἢ λαβωμένος νὰν τὸν πᾶμε στὸ πρόχειρο νοσοκομεῖο πού εἴτανε (μαζὶ μὲ 52 ἄλλα σὲ διάφορα μέρη τῆς Μόσχας) στὶς σάλες τοῦ Ὡδεῖου. Εἴμαστε ἐξῆ, ὁ γιατρός, μιὰ νοσοκόμα κ' ἐμεῖς οἱ τέσσερις πού κρατούσαμε τὰ ἐργαλεῖα τοῦ γιατροῦ, τὰ δύο φορεῖα καὶ τὴν ἄσπρη σημαία τοῦ «Ἐρυθροῦ σταυροῦ» — ἂν καὶ εἴτανε περιττὴ ἡ σημαία, γιατί οἱ Κοζάκοι δὲ δίνανε καμιά προσοχὴ στὸ ἅγιο σύμβολο ποῦχε πάνω της, μὰ χτυπούσαν τὰ «γιατρικά ἀποσπάσματα» ἀπαράλλαχτα καθὼς καὶ τοὺς ἐπαναστάτες.

Ζύγωναν τὰ ξημερώματα. Μιὰ γωνίτσα τοῦρανοῦ ἄρχιζε πιά νὰ χλωμαίνει. Λίγο ἀκόμα καὶ θάρχότανε ἡ δευτέρη βάρδια τοῦ νοσοκομείου μας νὰ μᾶς ἀντικαταστήσει. Καλὰ πού δὲν ἔκανε καὶ δυνατό κρὺο. Μόλις 7 — 8 βαθμοὶ κάτω ἀπὸ τὸ μηδενικό. Χιονίζει ὅμως δυνατὰ καὶ μέσ' στὴ βαθιὰ σιωπὴ πού βασιλεῦσε τριγύρω (σιωπὴ πού τὴν τάραιζε πού καὶ πού καμιά κανονιὰ ἀπὸ κεῖ κάτω, πού ἀκόμα ξακολουθοῦσε ἡ μάχη, ἢ κἄνα δύο τουφεκιές τῶν Κοζάκων πού φύλαγαν τοὺς πλαγιανούς δρόμους) θαρροῦσα πὼς ἄκουγαν ἀκόμα καὶ τὸ χιόνι ποῦπεφε στὸ πεζοδρόμι.

★

Ὁ γιατρός τρομαγμένος, μισοτρελλὸς ἀπὸ τὰ ἄγρια θεάματα πού εἶδε τὴ μέρα στὸ νοσοκομεῖο, κατακοματιασμένος, τριανταεῖς ὥρες στὸ πόδι, δίχως νὰ κλείσει μάτι, δίχως μιὰ στιγμὴ νὰ ξεκουραστεῖ, εἴταν ἀκκουμπισμένος πάνω στὸν τοῖχο, καὶ κάπνιζε, ὅλο κάπνιζε, τὸνα τσιγάρο πάνω στ' ἄλλο, δίχως νὰ βγάλει μιλιὰ. Οἱ ἄλλοι τρεῖς συντρόφοί μου—δύο μαθητὰδες τοῦ Ὡδεῖου κ' ἓνας φοιτητὴς τῆς Γιατρικῆς — συζητούσανε γιὰ τάποτελέσματα πού θάχε ἡ πανάσταση. Ἐγὼ κάπνιζα καὶ ὀνειρεύμουν τὸ γαλάζιο οὐρανὸ τῆς Ἀθήνας καὶ τὸ χρυσό, ὀλοζώντανο, λεύτερο ἥλιο της.

Δίπλα μου στεκότουνα ἡ νοσοκόμα, μιὰ κοπέλλα δεκάξι δεκαφτὰ χρονῶνε, μαθήτρα καὶ αὐτὴ στὸ

*) Αὐτὴ ἡ ἱστορία εἶναι ἀληθινὴ καὶ στὶς παραμικρὲς της λεπτομέρειες· ὅ,τι δηγοῦμαι τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.

Μ. Α.

Ὡδεῖο. Ἐτρεμε καὶ τὰ κάτασπρα δοντάκια της χτυπούσανε.

— Κρυώνετε; τὴ ρώτησα.

— Ὁχι... Ἐτσι τρέμω... δὲν ξέρω... Φοβῶμαι!

— Τί φοβάστε; Τοὺς Κοζάκους;..Κἄνα βόλι;

— Ὁχι, μοῦπε σοβαρά, τί νὰ φοβῶ, ἀφοῦ δίπλα μου τόσοι δὲ φοβοῦνται; Ὁχι, δὲ φοβῶμαι τὸ θάνατο... Κάτι ἄλλο... μὰ θὰ γελάσετε. Ὁχι! Εἴρετε τί φοβῶμαι; Φοβῶμαι τὸ «Κόκκινο Γέλιο»... Θυμᾶστε τὸ δῆγμα τοῦ Λεωνίδα Ἀντρέεφ; *) Δὲ φαντάζεστε τί ἐντύπωση πού μοῦκανε· κεῖνο τὸ δῆγμα! Τὸ διάβασα πέρσυ, πρὶ φύγω ἀπὸ τὸ σπίτι μου — πρώτη χρονιὰ φέτος πού βρίσκουμαι στὴ Μόσχα—καὶ παιδὶ ἀκόμα, πού καλὰ καλὰ δὲν καταλάβαινα τί πρᾶμα εἶναι ἡ ζωὴ—ἀγκυλὰ καὶ ἀκόμα δὲν πολυκαταλαβαίνω. Τὸ δῆγμα μού ἄνοιξε καινούριους κόσμους· κατὰλαβα γιατί οἱ μαρτωμένοι ἀθρόποι πού μποροῦν, ἢ πιστεύουν πὼς μποροῦνε νὰ ξεχωρίσουν τὸ Καλὸ ἀπὸ τὸ Κακὸ, πηγαίνουν καὶ ἀλληλοσκοτώνονται... Εἶναι μιὰ τρέλλα, μιὰ ἐπιδημία τοῦ «Κόκκινου Γέλιου». Καὶ τώρα πού βλέπω ἀδέρφια νὰ σκοτώνουν ἀδέρφια, πατέρες νὰ σκοτώνουν παιδιά... ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, μαννάδες...καταλαβαίνω πὼς τοὺς ἔχει πιᾶσει ὅλος τὸ «Κόκκινο Γέλιο» καὶ φοβῶμαι, μὴ γελάσετε, φοβῶμαι ὅχι πιά τὸ βόλι καὶ τὸ σπαθί, μὰ φοβῶμαι κεῖνο τὸ πελώριο κεφάλι μὲ τὸ κατκόκκινο πρόσωπο καὶ τὸ δλάνοιχτο καὶ δλοκόκκινο στόμα πού γελᾷ, ὅλο γελᾷ, ὅλο γελᾷ...

Ἐφρῶν ἡ σιωπὴ ταράχτηκε ἀπὸ ἓνα στεγνὸ, μὰ κοντινὸ κρότο... Τουφεκιά... Πεταχτήκαμε ὅλα τὰ παιδιά, ἔτσιμοι. Κεῖ κάτω στὸ δρόμο, μέσα στὸ σταχτὶ φῶς πού πιά ἄρχισε νὰ τρυπάει τὴ νύχτα, φάνηκε μιὰ σκιά ποῦτρεχε πρὸς τὸ μέρος μας. Πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι, ποῦτανε κρυμμένοι οἱ Κοζάκοι, λάψανε τρία τέσσερα φωτάκια καὶ ἀκούστηκαν τρεῖς τέσσερις τουφεκιές μαζὶ. Ἡ σκιά σήκωσε τὰ χέρια της, σὰν ἄθροπος πού γλυστράει πάνω στὸν πάγο καὶ θέλει νὰ κρατήσῃ τὴν ἰσορροπία, κ' ἔπειτα ἔπεσε χάμου. Ὡσποῦ νὰ πετάξῃ ὁ γιατρός τὸ τσιγάρο του καὶ νὰ πάρουμε μεῖς τὰ χρειζόμενα, τὸ κορίτσι ἔτρεχε πρὸς τὸ μέρος τοῦ χτυπημένου, καὶ δταν ἔφτασε κοντὰ του γύρισε καὶ μᾶς φώναξε·

— Γλήγορα, γλήγορα!.. Ζεῖ ἀκόμα!

★

Πεταχτήκαμε κ' οἱ πέντε. Μπροστὰ ὁ γιατρός, πίσω του ἐγὼ. Ἐφρῶν πάλι κατὶ ἄστραψε μπροστὰ μου, κατὶ ζεστὸ χλῖανε τὸ πρόσωπό μου, κατὶ σὰ δύο μεγάλες μῦγες μὲ παραξενὴ βουὴ περάσανε δίπλα ἀπ' τ' αὐτιά μου... Ὁ γιατρός σταμάτησε σ' ἓνα δεύτερο μαῦρο λεκέ πού φαινότανε πάνω στ' ἄσπρο χιόνι.

— Οἱ ἄτιμοι! Τὴ σκοτώσανε!.. φώναξε καὶ σηκώθηκε νὰ πᾶει στὸν ἄλλο λεκέ, στὴ σκιά δηλ. πού εἶδαμε κ' ἔπεσε.

Εἴταν ἐργάτης, ὡς εἰκοσιπέντε χρονῶνε, λαβωμένος στὴ ράχη· λαφρὴ λαβωματιά. Δυὸ ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας τὸν ξαπλώσανε στὸ φορεῖο. Ἐγὼ, ὁ γιατρός καὶ ὁ ἄλλος γυρίσαμε στὴ σκοτωμένη συντρόφισσά μας.

Εἴταν πεσμένη τάντασκελα, καὶ τὰ μεγάλα της ὀλογάλανα μάτια ἀνοιχτά, εἴτανε γυρισμένα μὲ κάπια φρίκη πρὸς τὸν οὐρανὸ—μέσ' στὸ σταχτερό

*) Ὁ Ἀντρέεφ, γνωστὸς Ρούσος συγγραφεὺς, ἔγραψε πέρσυ ἓνα δῆγμα «Τὸ Κόκκινο Γέλιο» πού προσπάθησε νὰ περιγράψῃ σ' αὐτὸ τὴ φοβερὴ τρέλλα πού παθαίνουν οἱ ἀθρόποι πάνω στὴ λύσσα τοῦ πολέμου, σὰ μυριστοῦν αἷμα καὶ μπαρούτι.

Μ. Α.

φῶς τῆς μέρας πού χάραζε πιά στὰ γερὰ. Ὁ γιατρός τὴν ἀναποδογύρισε γιὰ νὰ βρεῖ τὴ λαβωματιά. Στ' ἀριστερὸ πλευρὸ ἡ ζακετίτσα της εἴταν ὀγρή, δίπλα τὸ χιόνι μαυρισμένο—γιατὶ στὰ χράματα μαῦρα εἶδεινε τὸ αἷμα πάνω στὸ χιόνι.

Μᾶς ζυγώσανε κ' οἱ ἄλλοι συντρόφοι μὲ τὸ λαβωμένο καὶ ἀκκουμπήσανε κατὰγὶς τὸ φορεῖο. Ὁλοι μας γυνάτισαμε γύρω στὸ κορίτσι. Κανεὶς δὲ μιλοῦσε. Μόνο ὁ γιατρός ἔβγαλε τὸ καπέλλο του, προσκύνησε τὸ πτώμα καὶ ὀλίγησε τὸ παιδιακήσιο προσωπάκι στὸ κοῦτελο. Ἐπειτα ἡ σειρὰ μας, ὅ,τι ἔκανε ὁ γιατρός.

Τὴ σηκώσαμε καὶ τὴν ξαπλώσαμε στὸ δεύτερο φορεῖο καὶ ὁ γιατρός τῆς ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ τῆς σκέπασε τὸ πρόσωπο μὲ τὸ μαντήλι του. Ἐγὼ κ' ἓνας ἀπὸ τοὺς συμπαθῆτάδες της σηκώσαμε τὸ φορεῖο κ' οἱ ἄλλοι δυὸ σηκώσανε τ' ἄλλο φορεῖο μὲ τὸ λαβωμένο τους. Ἀπὸ πίσω ἐρχόντανε ὁ γιατρός.

Καὶ σὰ στερεὴ τιμὴ στ' ἀδικοσκοτωμένο κορίτσι, οἱ Κοζάκοι ποῦτανε κρυμμένοι πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχο μᾶς ρῆξανε καταπάνου μας τρία βόλια, χωρὶς νὰ μᾶς ἀγγίξουνε αὐτὴ τὴ φορὰ.

★

Ἡ μικρὴ μας συντροπιά, μέσα στὴ σιωπὴ καὶ στὴν ἐρμιὰ τῆς αὐγούλας, εἰσὶ σιγὰ βᾶδιζε πρὸς τὸ νοσοκομεῖο.

Ἐγὼ κεῖ πού σήκωνα τὸ φορεῖο κοίταζα, ὅλο κοίταζα, τὸ μαντηλοσκαπασμένο κεφαλάκι καὶ τὸ βλεπα πὼς μεγάλωνε, μεγάλωνε ὅσο ποῦγινε πρὸς μέγαλο καὶ ἀπὸ τὸ φεγγάρι καὶ ἀπὸ τὴ γις ἀλάκαιρη, καὶ τὸ πελώριο στόμα του πὼς ἄνοιγε, ὅλο καὶ ἄνοιγε, καὶ ζουγράφιζε πάνω του τὸ «Κόκκινο Γέλιο».

Κ' αἰσθάνθηκα πὼς μέσα μου ζυπνοῦσε ἓνα μίσος πού μοῦσφιγγε τὸ λαϊκό, πού μέπνιγε...

ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

Μόσχα 18 τοῦ Δεκέβρη 1905.

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

τὸ ἓνα, κ' ἓνα φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικό, πουλιοῦντα τὰ γραφεῖα μας τὰκόλουθα βιβλία:

Τοῦ Ψυχάρη «Ταξίδι» (σελ. 502) καὶ «Ὀνειρο τοῦ Γιαννίρη» (σελ. 268).

Τοῦ Πάλλη «Ἡλιος καὶ φεγγάρι» (σελ. 120)

Τοῦ Φωτιάδου Τὸ «Γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννηση» (σελ. 405).

Τοῦ Ἐφταλιώτη «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» σελ. 320 καὶ «Μαζώχτρα, Βρουκόλακας κλπ.» (σελ. 269).

Τοῦ Ἐρμονα «Τῆς Ζωῆς» (σελ. 194).

Τοῦ Φιλίντα Γραμματικὴ τῆς Ρωμείκης γλώσσας (μέρ. Α') (σελ. 96).

Τοῦ Λόγγου «Ἀφρῆνης καὶ Χλόης» (χαρτοδεμένο) μεταφρ. Ἡλ. Βουτιερίδου (σελ. 86).

Τοῦ Εὐριπίδου «Μήδεια» μεταφρ. Γιάννη Περγαλιῆ (σελ. 59).

Τοῦ Σοφοκλῆ Αἴας. Μετάφρ. Ζήσιμου Σίδερη (σελ. 61).

Τοῦ Χ. Ἀντρέεφ «Ὁ Μὲγ' Ἀλέξανδρος» (σελ. 192).

Τοῦ Δ. Π. Ταγκόπουλου «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι» δράμα—«Ἡ Χρυσαιγὴ» καὶ «Τάφος στὸ Γαλὸ» δηγήματα (σελ. 78).

Ἡ ΙΛΙΑΔΑ, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξ Πάλλη (σ. 416) δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 στὸ ἐξωτερικό.

Ἡ «ΜΑΤΙΑ» τοῦ Γ. Ἀδάξου δρ. 1.50